

Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na článek 13 této smlouvy,

s ohledem na návrh Komise,

s ohledem na stanovisko Evropského parlamentu,

s ohledem na stanovisko Hospodářského a sociálního výboru,

s ohledem na stanovisko Výboru regionů,

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Smlouva o Evropské unii představuje novou etapu v procesu vytváření co nejužšího svazku mezi národy Evropy;

(2) v souladu s článkem 6 Smlouvy o Evropské unii je Evropská unie založena na zásadách svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod, jakož i na zásadách právního státu, zásadách, které jsou společné členským státům, a uznává jako obecné právní zásady Společenství základní práva tak, jak jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a jak vyplývají z ústavních tradic společných členským státům;

(3) právo všech osob na rovnost před zákonem a na ochranu proti diskriminaci tvoří obecné právo uznané Všeobecnou deklarací lidských práv, Úmluvou OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace a Pakty OSN o občanských a politických právech a o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, kterých jsou všechny členské státy signatáři;

(4) je důležité dodržovat tato základní práva a svobody včetně svobody sdružování. Je rovněž důležité v souvislosti s přístupem ke zboží a službám a s jejich poskytováním dodržovat ochranu soukromého a rodinného života a úkony prováděné v této souvislosti;

(5) Evropský parlament přijal několik usnesení o boji proti rasismu v Evropské unii;

(6) Evropská unie odmítá všechny teorie, které se pokoušejí určit existenci rozdílných lidských ras. Používání výrazu "rasa" v této směrnici neznamena přijetí takových teorií;

(7) Evropská rada na zasedání v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999 vyzvala Komisi, aby co možná nejrychleji předložila návrhy na provádění článku 13 Smlouvy o ES, pokud jde o boj proti rasismu a xenofobii;

(8) hlavní směry politiky zaměstnanosti v roce 2000 schválené Evropskou radou na zasedání v Helsinkách ve dnech 10. a 11. prosince 1999 zdůrazňují potřebu podporovat trh práce prospívající sociálnímu začlenění tím, že formulují ucelenou soustavu politik zaměřených na boj proti diskriminaci skupin, jako jsou etnické menšiny;

(9) diskriminace na základě rasy nebo etnického původu může ohrozit dosažení cílů Smlouvy o ES, zejména dosažení vysoké úrovně zaměstnanosti a sociální ochrany, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářské a sociální soudržnosti a solidarity. Může rovněž ohrozit cíl rozvíjet Evropskou unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva;

(10) Komise předložila sdělení o rasismu, xenofobii a antisemitismu v prosinci 1995;

(11) Rada přijala dne 15. července 1996 společnou akci (96/443/JHA) o boji proti rasismu a xenofobii⁵, ve které se členské státy zavazují zajistit účinnou soudní spolupráci v oblasti protiprávního jednání založeného na rasistickém nebo xenofobním chování;

(12) pro zajištění rozvoje demokratických a tolerantních společností, které umožňují účast všech jednotlivců bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, je třeba provést zvláštní akci v oblasti diskriminace na základě rasy nebo etnického původu, která by překračovala rámec přístupu k zaměstnání a samostatně výdělečné činnosti a která by se vztahovala na oblasti, jako je výchova,

sociální ochrana včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče, sociální výhody a přístup ke zboží a službám a k jejich dodávkám;

(13) za tímto účelem musí být ve Společenství zakázána jakákoli přímá nebo nepřímá diskriminace na základě rasy nebo etnického původu v oblastech upravených v této směrnici. Tento zákaz diskriminace by se měl rovněž vztahovat na státní příslušníky třetích zemí, ale nezahrnuje rozdíly v zacházení na základě státní příslušnosti a nejsou jím dotčena ustanovení upravující vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí a jejich přístup k zaměstnání a práci;

(14) při zavádění zásady rovného zacházení bez ohledu na rasu nebo etnický původ usiluje Společenství v souladu s čl. 3 odst. 2 Smlouvy o ES o odstranění nerovností a o podporu rovnosti mezi muži a ženami, zejména z toho důvodu, že ženy jsou často oběťmi několikanásobné diskriminace.

(15) posouzení skutečností, které vedou ke zjištění, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, náleží vnitrostátním soudním nebo jiným příslušným orgánům v souladu s vnitrostátním právem nebo zvyklostmi. Ty mohou zejména stanovit, že nepřímá diskriminace může být zjištěna jakýmkoli prostředky včetně statistických údajů;

(16) je důležité chránit všechny fyzické osoby proti diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu. Členské státy by rovněž měly zajistit, podle potřeby a v souladu s jejich vnitrostátními tradicemi a zvyklostmi, ochranu právnických osob, pokud jsou diskriminovány na základě rasy nebo etnického původu svých členů;

(17) zákazem diskriminace by nemělo být dotčeno zachování nebo přijetí opatření určených k předcházení nebo k vyrovnání znevýhodnění skupiny osob určité rasy nebo etnického původu a tato opatření mohou umožňovat existenci organizací osob určité rasy nebo etnického původu, je-li jejich hlavním cílem podpora zvláštních potřeb těchto osob;

(18) za výjimečných podmínek může být rozdílné zacházení odůvodněno, pokud charakteristika rasy nebo etnického původu představuje podstatný a určující profesní požadavek, a je-li jeho cíl legitimní a požadavek přiměřený. Vymezení těchto okolností členský stát přiloží k informacím poskytovaným členskými státy Komisi;

(19) osoby, které byly předmětem diskriminace na základě rasy nebo etnického původu by měly mít odpovídající prostředky právní ochrany. Pro zajištění účinnější úrovně ochrany by sdružení nebo právnické osoby měly být rovněž zmocněny zahajovat s využitím postupů stanovených členskými státy řízení ve prospěch a na podporu jakékoli oběti, aniž jsou dotčeny vnitrostátní procesní předpisy týkající se zastupování a obhajoby před soudy;

(20) účinné zavádění zásady rovnosti vyžaduje přiměřenou právní ochranu proti pronásledování;

(21) předpisy týkající se důkazního břemene musí být upraveny jakmile vznikne domněnka diskriminace a, pokud se tato situace prokáže, vyžaduje účinné zavádění zásady rovného zacházení, aby důkazní břemeno přešlo zpět na odpůrce;

(22) členské státy nemusí uplatňovat předpisy o důkazním břemenu v řízeních, v nichž zjišťování skutečností náleží soudu nebo jinému příslušnému orgánu. Mezi tato řízení patří ta, v nichž je žalobce zbaven povinnosti dokazovat skutečnosti, jejichž zjišťování náleží soudu nebo jinému příslušnému orgánu;

(23) členské státy by měly podporovat dialog mezi sociálními partnery, jakož i s nevládními organizacemi za účelem projednání různých forem diskriminace a boje proti nim;

(24) ochrana proti diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu by byla sama posílena existencí orgánu nebo orgánů v každém členském státu, jenž by byl(y) příslušný(é) pro analýzu aktuálních obtíží, pro zkoumání možných řešení a pro poskytování konkrétní pomoci obětem;

(25) tato směrnice stanoví minimální požadavky a umožňuje tak členským státům zachovat nebo přijmout příznivějších ustanovení. Provádění této směrnice nemůže odůvodňovat ústup od stavu existujícího v každém členském státu;

(26) členské státy by měly zavést účinné, přiměřené a odrazující sankce pro případy porušování povinností vyplývajících z této směrnice;

(27) členské státy mohou pověřit sociální partnery na jejich společnou žádost, aby prováděli tuto směrnici, pokud jde o ustanovení vyplývající z kolektivních smluv, za předpokladu, že členské státy přijmou veškerá nezbytná opatření, která jim zajistí, že mohou kdykoli zaručit výsledky uložené touto směrnicí;

(28) v souladu se zásadami subsidiarity a proporcionality, jak jsou uvedeny v článku 5 Smlouvy o ES, nemohou být cíle této směrnice, tedy zajištění společné vysoké úrovně ochrany proti diskriminaci ve všech členských státech, uspokojivě dosaženy členskými státy, a proto mohou být z důvodů rozsahu či účinků akce lépe dosaženy Společenstvím. Tato směrnice nepřesahuje rámec nezbytný pro dosažení těchto cílů,

PŘIJALA TUTO SMĚRNICI:

KAPITOLA I OBECNÁ USTANOVENÍ

Článek 1

Účel

Účelem této směrnice je stanovit rámec pro boj s diskriminací na základě rasy nebo etnického původu s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení.

Článek 2

Pojem diskriminace

1. Pro účely této směrnice se "zásadou rovného zacházení" rozumí, že neexistuje žádná přímá nebo nepřímá diskriminace na základě rasy nebo etnického původu.

2. Pro účely odstavce 1 se:

a) přímou diskriminací rozumí případ, kdy je s jednou osobou zacházeno z důvodu rasy nebo etnického původu méně příznivým způsobem než je, bylo nebo by bylo s jinou osobou;

b) nepřímou diskriminací rozumí případ, kdy viditelně neutrální ustanovení, kritérium nebo zvyklost vyvolalo pro osoby určitého rasy nebo etnického původu určitou nevýhodu v porovnání s jinými osobami, ledaže toto ustanovení, kritérium nebo zvyklost je objektivně odůvodněno legitimním cílem a ledaže prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné.

3. Obtěžování se považuje za diskriminaci ve smyslu odstavce 1, pokud dojde k nežádoucímu chování souvisejícímu s rasou nebo etnickým původem, které má za účel nebo za následek narušení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašující, nepřátelské, zahanbující, ponižující nebo urážející atmosféry. V této souvislosti může být výraz obtěžování vymezen v souladu s vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi členských států.

4. Jakékoli chování směřující k navádění k diskriminaci osob na základě rasy nebo etnického původu se považuje za diskriminaci ve smyslu odstavce 1.

Článek 3

Oblast působnosti

1. V rámci pravomocí svěřených Společenství se tato směrnice vztahuje na všechny osoby z veřejného i soukromého sektoru včetně veřejných subjektů, pokud jde o:

a) podmínky přístupu k zaměstnání, samostatně výdělečné činnosti nebo do pracovního poměru včetně kritérií výběru a podmínek naboru, bez ohledu na obor činnosti a na úroveň profesní hierarchie včetně pracovního postupu;

b) přístup ke všem typům a úrovním odborného poradenství, odborného vzdělávání, zdokonaleného odborného vzdělávání a rekvalifikace včetně získávání praktických zkušeností;

c) podmínky zaměstnání a pracovní podmínky včetně podmínek propouštění a odměňování;

d) členství a účast v organizaci pracovníků nebo zaměstnavatelů nebo v jakékoli organizaci, jejíž členové vykonávají určité zaměstnání včetně výhod poskytovaných těmito organizacemi;

e) sociální ochranu včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče;

f) sociální výhody;

g) vzdělání;

h) přístup ke zboží a službám, které jsou k dispozici veřejnosti včetně ubytování, a jejich dodávky.

2. Tato směrnice se netýká rozdílů v zacházení na základě státní příslušnosti a nejsou jí dotčeny ustanovení a podmínky upravující vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti na území členských států a dále se netýká rozdílů v jakémkoli zacházení souvisejícím s právním statutem dotčených státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti.

Článek 4

Podstatné a určující profesní požadavky

Aniž je dotčen čl. 2 odst. 1 a 2, mohou členské státy stanovit, že rozdíl v zacházení na základě charakteristik souvisejících s rasou nebo etnickým původem není diskriminací, pokud z povahy profesní činnosti nebo z podmínek jejího výkonu vyplývá, že tyto vlastnosti představují podstatný a určující profesní požadavek, je-li jeho cíl legitimní a požadavek přiměřený.

Článek 5

Pozitivní činnost

Pro zajištění plné rovnosti v praxi nebrání zásada rovného zacházení žádnému členskému státu zachovávat nebo přijímat zvláštní opatření pro předcházení nevýhodám souvisejícím s rasou nebo etnickým původem a pro jejich vyrovnání.

Článek 6

Minimální požadavky

1. Členské státy mohou přijmout nebo zachovat ustanovení, která jsou příznivější pro ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení této směrnice.

2. Provádění této směrnice nesmí být v žádném případě důvodem pro snížení úrovně ochrany proti diskriminaci, která je v členských státech již poskytována v oblastech upravených touto směrnicí.

KAPITOLA II

OPRAVNÉ PROSTŘEDKY A VÝKON PRÁVA

Článek 7

Ochrana práv

1. Členské státy zajistí, aby soudní a/nebo správní řízení včetně dohodovacích řízení směřující k dodržování povinností podle této směrnice, byla, považují-li to za vhodné, dostupná všem osobám, které se cítí poškozené nedodržováním zásady rovného zacházení, i když vztahy, ve kterých mělo dojít k diskriminaci, již skončily.

2. Členské státy zajistí, aby sdružení, organizace nebo právnické osoby, které mají v souladu s kritérii stanovenými jejich vnitrostátními právními předpisy oprávněný zájem na zajištění dodržování této směrnice, mohly ve prospěch nebo na podporu žalobce s jeho souhlasem zahájit jakékoli soudní a/nebo správní řízení určené pro vymáhání plnění povinností podle této směrnice.

3. Odstavci 1 a 2 nejsou dotčeny vnitrostátní předpisy týkající se lhůt pro podávání žalob v případě zásady rovného zacházení.

Článek 8

Důkazní břemeno

1. Členské státy přijmou v souladu se svými právními řády nezbytná opatření, aby, jakmile se osoba cítí poškozena nedodržením zásady rovného zacházení a předloží soudu nebo jinému příslušnému orgánu skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, příslušelo odpůrci prokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.
2. Odstavec 1 nebrání členským státům přijmout pravidla o dokazování, která jsou pro žalobce příznivější.
3. Odstavec 1 se nevztahuje na trestní řízení.
4. Odstavce 1, 2 a 3 jsou rovněž použitelné na všechna řízení zahájená v souladu s čl. 7 odst. 2.
5. Členské státy nemusí uplatňovat odstavec 1 pro řízení, v nichž zjišťování skutečností přísluší soudu nebo příslušnému orgánu.

Článek 9

Pronásledování

Členské státy zavedou do svých vnitrostátních právních řádů nezbytná opatření pro ochranu osob před jakýmkoli nepříznivým zacházením nebo nepříznivými následky, které jsou reakcí na žalobu nebo na zahájení řízení zaměřených na dodržování zásady rovného zacházení.

Článek 10

Šíření informací

Členské státy zajistí, aby ustanovení přijatá k provedení této směrnice, jakož i ustanovení, která jsou již platná, byla oznámena dotčeným osobám všemi odpovídajícími prostředky a na celém území.

Článek 11

Sociální dialog

1. Členské státy v souladu se svými tradicemi a vnitrostátními zvyklostmi přijmou vhodná opatření na podporu dialogu mezi sociálními partnery, aby bylo podporováno rovné zacházení včetně sledování zvyklostí na pracovištích, kolektivních smluv, pracovních řádů a výzkumu nebo výměny zkušeností a osvědčené praxe.
2. Je-li to v souladu s vnitrostátními tradicemi a zvyklostmi, podpoří členské státy sociální partnery, aniž je dotčena jejich samostatnost, aby na příslušné úrovni uzavírali dohody, které stanoví pravidla proti diskriminaci v oblastech uvedených v článku 3 spadajících do oblasti působnosti kolektivního vyjednávání. Tyto dohody dodržují minimální požadavky stanovené v této směrnici a ve vnitrostátních prováděcích předpisech.

Článek 12

Dialog s nevládními organizacemi

Členské státy podporují dialog s dotčenými nevládními organizacemi, které mají v souladu s vnitrostátními zvyklostmi a právními předpisy oprávněný zájem na přispívání k boji proti diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu, za účelem podpory zásady rovného zacházení.

KAPITOLA III

SUBJEKTY PRO PODPORU ROVNÉHO ZACHÁZENÍ

Článek 13

1. Členské státy určí jeden nebo několik subjektů pověřených podporou rovného zacházení se všemi osobami bez diskriminace na základě rasy nebo etnického původu. Mohou být součástí orgánů pověřených ochranou lidských práv nebo ochranou práv osob na vnitrostátní úrovni.
2. Členské státy zajistí, aby do pravomoci těchto subjektů spadalo:
 - aniž je dotčeno právo obětí a sdružení, organizací a dalších právnických osob uvedených v čl. 7 odst. 2, poskytování nezávislé pomoci obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodu diskriminace,
 - příprava nezávislých studií týkajících se diskriminace,
 - zveřejňování nezávislých zpráv a podávání doporučení k jakékoli otázce související s touto diskriminací.

KAPITOLA IV ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 14

Soulad

Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby:

- a) byly zrušeny právní a správní předpisy odporující zásadě rovnosti;
- b) byla nebo mohla být prohlášena za od počátku neplatná nebo byla pozměněna ustanovení odporující zásadě rovného zacházení, která jsou uvedena ve smlouvách nebo kolektivních smlouvách, vnitřních řádech podniků, jakož i v pravidlech upravujících ziskové nebo neziskové organizace a nezávislé profese a organizace pracovníků a zaměstnavatelů.

Článek 15

Sankce

Členské státy stanoví systém sankcí za porušování vnitrostátních ustanovení přijatých podle této směrnice a přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění uplatňování těchto ustanovení. Takto stanovené sankce, které mohou zahrnovat vyplácení náhrad oběti, musí být účinné, přiměřené a odrazující. Členské státy oznámí tato ustanovení Komisi nejpozději do 19. července 2003 a co nejdříve veškeré následné změny, které se jich týkají.

Článek 16

Provádění

Členské státy přijmou právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 19. července 2003 nebo mohou pověřit sociální partnery na jejich společnou žádost prováděním této směrnice, pokud jde o ustanovení vyplývající z kolektivních smluv. V těchto případech členské státy zajistí, aby nejpozději do 19. července 2003 sociální partneři zavedli nezbytná opatření dohodou, přičemž členské státy jsou povinny přijmout všechna nezbytná opatření, která jim umožní kdykoli zaručit výsledky požadované touto směrnicí. Neprodleně o tom uvědomí Komisi.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnicí nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.

Článek 17

Zpráva

1. Členské státy sdělí Komisi do 19. července 2005 a poté každých pět let veškeré informace nezbytné k tomu, aby Komise vypracovala zprávu pro Evropský parlament a Radu o provádění této směrnice.

2. Zpráva Komise vezme podle potřeby v úvahu názor Evropského střediska pro sledování rasismu a xenofobie a stanovisko sociálních partnerů a dotčených nevládních organizací. V souladu se zásadou systematického přihlížení k otázce rovných příležitostí pro muže a ženy zpráva mimo jiné obsahuje zhodnocení dopadu přijatých opatření na ženy a muže. S ohledem na získané informace zahrnuje tato zpráva, je-li to nezbytné, návrhy na přezkoumání a aktualizaci této směrnice.

Článek 18

Vstup v platnost

Tato směrnice vstupuje v platnost dnem vyhlášení v Úředním věstníku Evropských společenství.

Článek 19

Určení

Tato směrnice je určena členskými státem.

V Lucemburku dne 29. června 2000.

Za Radu

předseda
M. ARCANJO